

SVÄTÍ Z BIELEHO POTOKA

Orava - to bol svet sám o sebe. Ľudia žili v obkolesení vysokých hôr a tak nečudo, že občas to tu vyzeralo trochu inak, ako povedzme v susednom Turci, či na Liptove. Oravci mali inú náтуру, tetky tu na priedomí klebetili inou slovenčinou, bačovnia pásli iným spôsobom a aj v krčme sa nadávalo inak... tak po oravski. A iné boli napríklad aj kríže a sochy svätých. Raz darmo, miestni kamenári nemali veľa možností vidieť, ako ich zhotovujú majstri v okolitom svete, nemali sa veľmi od koho učiť. Preto ich tesali podľa vlastnej fantázie. Len tak z ich dielni mohol výjsť Jan Nepomucký, ktorý akoby z oka vypadol večne namosúrenému Palovi z horného konca, svätý Ján Krstiteľ, nápadne sa ponášajúci na usmievavého furmana, ktorý nedávno prešiel dedinou, alebo neznáma svätica, ktorá sa tvárila, akoby jej práve zdochla krava. Jednoducho, sochy oravských kamenárov vyzerali ako skutoční ľudia a preto mali svoje neopakovateľné čaro. Respektíve majú, pretože Orava je nimi dodnes doslova posiatá.

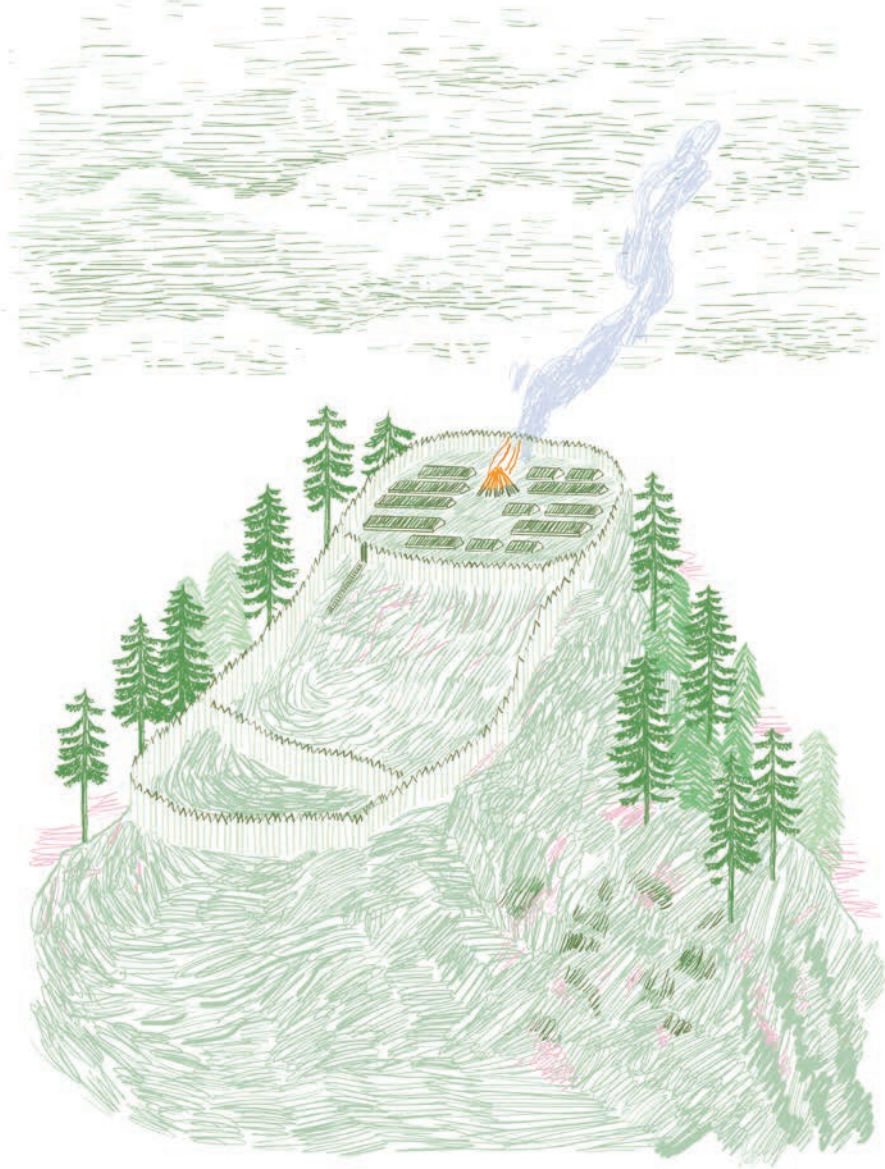
Tieto nádherné diela a dielka sa vyrábali najmä v Oravskom Bielom potoku, dedine, kde sa ťažil mäkký pieskovec, s ktorým sa ľahko pracovalo. Bez miestnych kamenárov by veru Orava

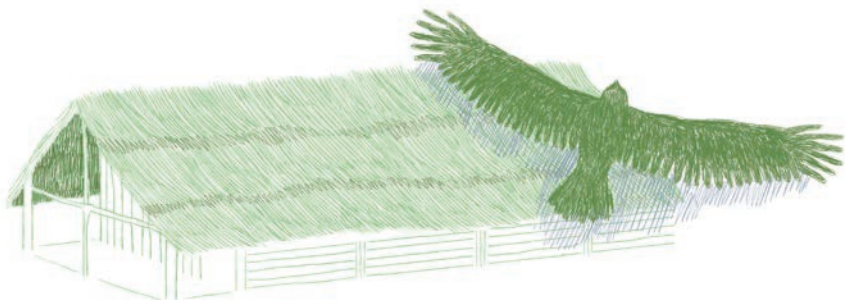
nebola tou Oravou, akú dnes poznáme. Belopotockých svätých môžeme nájsť všade: pred kostolmi, na cintorínoch, v záhradkách domov, na križovatkách, pri cestách, na vzdialených lúčkach, alebo aj hlboko v lese. Kamenné postavy a postavičky sa postupne stali súčasťou krajiny.

No ale prečo je to tak, kedy sa oravci stali takými zbožnými? Pre túto odpoveď sa musíme vrátiť o niekoľko storočí naspäť, do nepokojného 18. storočia, keď Oravou zmietali náboženské nepokoje, keď o vieru a o moc nad dušami ľudí bojovali evanjelici s katolíkmi. Z nešťastných stretov vyšli víťazne katolíci a tí chceli svoje víťazstvo celej krajine ukázať. Takto sa tu objavil barok, architektonický štýl, ktorý kráčaľ ruka v ruke so šírením katolíckej viery, čo sa napríklad prejavilo aj tak, že namiesto skromných drevených kostolov začali vyrastať murované s bohatou výzdobou. Všade sa objavovali kríže, kaplnky, božie muky, jednoducho, Orava sa stala opäť katolíckou. Staronovej viere a hlbokej zbožnosti oravcov dláždili výdatne cestu aj kamenári z Bieleho Potoka. Veď nemodliť sa k Bohu, obklopenému ich čarovnými svätými bol vtedy naozaj asi hriech.

BÝVANIE VO VÝŠKACH

Keď sa niekto na dávnej Orave zahľadel na vysoké skalné bralo, nemusel tam uvidieť krúžiť len orla, alebo jastraba, ale mohol zbadáť aj ľudské obydlia a dym, ktorý stúpал z ohnísk. Reč je o dobe pre necelými tromi tisícročiami, keď Oravu ešte neobývali súčasní Oravci, ale ich dávni predchodcovia. Títo ľudia vedeli, že časy sú neisté a preto si svoje sídla budovali na temenách vysokých vrchov, alebo na neprístupných skalách, kde sa vedeli ľahšie ubrániť. Zhora ich zväčša chránila vysoká skala, zdola zas obranný val, pričom ani netreba pripomínať, že po nepriateľoch, ktorí sa k nim štvrali prudkým svahom, sa zhora veľmi dobre strieľalo a hádzalo kameňmi. Bývanie vo výškach prinášalo aj ďalšie, takpovediac estetické výhody. Veď kde už mohol mať človek krajší výhľad, ako z divokého skalného ostrohu, alebo zo strmého brala?

Kritériá bezpečia a pekného výhľadu spĺňali bezosporu do bodky aj hradiská na Tupej a Ostrej skale nad Vyšným Kubínom. Hoci v prípade Tupej skaly by bolo asi lepšie hovoriť ani nie tak o hradisku a dokonca ani nie o dedine, ale o meste, pretože na desiatich hektároch plochy tu údajne stálo až do 300 obytných objektov a bývalo až tisíc ľudí. Nevdojak sa natíska otázka, či v tomto prípade nemáme do činenia s vôbec prvým administratívnym centrom Dolnej Oravy. Keď potom osídlenie na Tupej skale zničili okolo roku 300 pred našim letopočtom Kelti, ľudia sa presunuli pod susednú Ostrú skalú. Sídliisko, ktoré si tu vybudovali nebolo o nič menej imponantnejšie, ako to prvé. Už len pohľad naň musel súčasníkom vyraziť dych. Tri stupňovito klesajúce nádvorja s bránami a vysokými valmi dávali každému najavo, že tu sídli elita, ktorá ovláda široké okolie.

Okrem hradísk nad Vyšným Kubínom boli na Orave aj iné opevnenia. K tým najznámejším patrí určite hradisko na Nižnej Ostražici, no a samozrejme aj opevnené sídliisko nad Podbieľom, na imponantnej skale Biel.

A ako to vyzeralo v týchto dávnych časoch v nižšie položených miestach a v dolinách? Tam sa veľmi nebývalo a dokonca sa tam nebolo radno ani zdržovať, pretože doliny sa považovali za nebezpečné a divé miesta.

